

Список використаної літератури

1. Корчевська, Н.Р. (2009). Психоемоційні особливості молодших школярів у процесі формування позитивних мотивів навчання. Тернопільський НПУ імені Володимира Гнатюка. Режим доступу: // <http://www.nbuu.gov.ua> [українською мовою]
2. Липа, В. А. (2002). Основи корекційної педагогіки : навч. пос. Донецьк : Лебідь. 327 с [українською мовою]
3. Луцько, К.В. (2007) Інтелектуальна підготовка глухої дитини до сприймання та розуміння усного мовлення. Дефектологія. №3. –С.23-28. [українською мовою]
4. Пелешко, О. (2009). Аналіз індивідуальних особливостей пам'яті у дітей молодшого шкільного віку. Humanities&SocialSciences. С. 217 – 218 [українською мовою]

КАЗКОТЕРАПІЯ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

УДК 159.922.73:[615.851+82-343]

Грига Марина Сергіївна,
*магістр психології,
лаборант кафедри психології,
КЗВО «Вінницька академія безперервної освіти»*

Баранова Інна Іванівна,
*студентка спеціальності 053 Психологія
КЗВО «Вінницька академія безперервної освіти»*

Анотація. У статті представлено аналіз основних підходів до визначення емоційного інтелекту. Розкрито сутність казкотерапії як методу роботи з розвитку емоційного інтелекту у дітей молодшого шкільного віку.

Ключові слова. Емоційний інтелект, казкотерапія, емоції, особистість, молодші школярі.

Актуальність дослідження. Молодший шкільний вік – це важливий період у розвитку особистості, що характеризується інтенсивним фізіологічним, фізичним та психічним розвитком, спрямованим на адаптацію в новому соціальному середовищі й формуванні потреби у схваленні з боку дорослих авторитетних осіб (батьків, вчителів). На сучасному етапі розвитку педагогічної науки актуальності набуває проблема розробки та упровадження ефективних інноваційних методів, прийомів, засобів впливу на особистість, спрямованих на розвиток емоційного інтелекту молодшого школяра. Одним із методів досягнення окреслених завдань є використання гуманістично зорієнтованої технології – казкотерапії.

Короткий аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми. Проблемі розвитку емоційного інтелекту приділяється достатньо уваги з боку науковців. Так, емоційний інтелект досліджували багато зарубіжних вчених (Р. Бар-Он, Л. Виготський, Х. Гарднер, Дж. Гілфорд, Д. Гоулман, Д. Карузо, Д. Люсін, Дж. Мейєр, П. Саловей та ін.). В Україні почали з'являтися дослідження з проблеми концептуалізації цього феномена, його структури, функцій, передумов, вивчення його в контексті розвитку особистості (І. Андреева, Ж. Кучеренко, Е. Носенко, Н. Харченко, А. Чернявська, С. Чечало та ін.). Ефективність використання казкотерапії в корекційному навчанні підкріплюється широким спектром наукових праць (Т. Зінкевич-Євстигнєвої, А. Міллера, В. Мурашевського, О. Рау та ін.). Вивченням казки та її лікувального впливу на дітей займалися (Т. Вохмяніна, М. Осоріна, Н. Пезешкіан, О. Петрова, Д. Соколов та ін.).

Мета наукової публікації є дослідження розвитку емоційного інтелекту дітей молодшого шкільного віку засобами казкотерапії.

Завдання статті:

1. Уточнити поняття «емоційний інтелект».
2. Проаналізовано можливості казкотерапії як засобу розвитку емоційного інтелекту дітей молодшого шкільного віку.

Методи та методики дослідження.

1. Для досягнення першого завдання використано методики критичного аналізу, синтезу.
2. Для вирішення другого завдання використано методи систематизації досліджуваної проблеми, узагальнення наукової літератури.

Виклад основного матеріалу дослідження. Науковий інтерес до вивчення емоційного інтелекту сьогодні зростає, розширюються напрямки досліджень. Це спостереження підтверджують різні напрямки досліджень у області емоційного інтелекту: освіту, соціальноемоційне навчання, удосконалюють оцінку та вимір емоційного інтелекту, розглядають соціальні та культурні аспекти, застосування емоційного інтелекту в індивідуальній роботі з клієнтами і терапії, медицині і здоров'ї, творчості та самореалізації тощо .

Згідно наукових поглядів Дж. Мейер та П. Саловей, емоційний інтелект розглядається як спроможність регулювати власні почуття та почуття інших людей, розпізнавати їх адекватно для того, щоб спрямовувати своє мислення та діяльність. Вони стверджують що емоційний інтелект включає здібність адекватно сприймати, оцінювати та виражати емоції; спроможність породжувати почуття, коли вони сприяють мисленню; спроможність розуміти емоції та знання, що стосуються емоцій, а також здібність регулювати емоції, щоб сприяти власному емоційному та інтелектуальному зростанню (Mayer, J. D., & Salovey, P., 1993).

А. Чернявська визначає емоційний інтелект як динамічне цілісне психологічне утворення, що забезпечує успішну міжособистісну взаємодію, здорову самооцінку, формування позитивно налаштованого мислення, а також здібності до лідерства, що ґрунтуються на розумінні значення емоцій та здатності керувати ними (Чернявська, А., 2012).

За словами Л. С. Виготського «емоційний розвиток дітей — одне з найважливіших напрямів професійної діяльності педагога. Емоції є

«центральною ланкою» психічного життя дитини» (Suleymanovab, E. V., & Kiselevb, S. Y., 2019).

Виховання відчуттів у дитини повинно служити передусім формуванню гармонійно розвинутої особистості, й одним з показників цієї гармонійності є певне співвідношення інтелектуального й емоційного розвитку. Недооцінка цієї потреби, як правило, веде до перебільшеного, одностороннього розвитку якоїсь однієї якості, частіше інтелекту, що, по-перше, не дає можливості глибоко зрозуміти особливості самого мислення й керування його розвитком, по-друге, не дозволяє до кінця виявити роль таких сильних регуляторів поведінки дитини, як мотиви й емоції (Suleymanovab, E. V., & Kiselevb, S. Y., 2019).

К. Юнг стверджував, що образ, який представлений у казці, є образом, що створений на основі реального. У цьому образі проявляються сама душа, енергія, почуття, думки, переживання. Вигадані герої казок є відображенням внутрішнього світу реальної людини та її вчинків. Казкотерапія – це лікування казковою атмосферою, в якій можуть виявитися потенційні риси особистості. Джерелами концепцій стали роботи: Л. Виготського, Д. Ельконіна та інших науковців (Бургуй, О. В., 2005).

Казкотерапія – це метод, що використовує казкову форму для інтеграції особистості, розвитку творчих здібностей, розширення свідомості, вдосконалення взаємодії з навколишнім середовищем. Названий метод сприяє формуванню зв'язку між казковими подіями та поведінкою у реальності, перенесення казкових смислів у реальне життя. Казкотерапія передбачає не лише читання казок, але і їх придумування, інсценізацію, малювання, ліплення, театралізацію, а головне – отримання величезного задоволення від спільного творчого процесу дітей, вихователів, батьків. Казка допомагає пізнати оточуючий світ, торкає емоційного життя дитини дошкільного віку, казка допомагає полегшити розуміння і висловлювати свої почуття, моделює певні ситуації, над якими

треба подумати. Саме у цих напрямках казкотерапія впливає на особистість, водночас, кожен із видів казок відіграє певну, лише йому притаманну роль (Бургуй, О. В., 2005).

Одним із перших українських науковців казкові сюжети та образи застосував виданий педагог В. Сухомлинський, який надавав казці особливого значення у вихованні, навчанні, розвитку і формуванні особистості дитини. Яскравим прикладом використання казкотерапії є створення в Павлишській середній школі «Кімнати казки», основною метою якої було забезпечення особливої казкової атмосфери. Також видатний педагог визначив у казотерапевтичному процесі поєднання двох пріоритетних напрямків виховання: естетичного «Казка невіддільна від краси, сприяє розвитку естетичних почуттів, без яких неможливе благородство душі, щира чуйність до людського нещастя, горя, страждань» і патріотичного «Казка – благодатне джерело виховання любові до Батьківщини, яке нічим не можна замінити. Патріотична ідея казки – в глибині її змісту; створені народом казкові образи, що живуть тисячоліття. Доносять до серця й розуму дитини могутній творчий дух трудового народу, його погляди на життя, ідеали, прагнення. Казка виховує любов до рідної землі вже тому, що вона – творіння народу» (Бургуй, О. В., 2005).

Дослідник Д. Соколов зауважив, що діти дуже люблять казку, тому що в них - компенсується недолік їхніх дій у житті. Через казку дитина вчиться переборювати бар'єри, знаходити вихід зі складних станів, вірити в силу добра, любові та справедливості (Бургуй, О. В., 2005).

Використання психотерапевтичних казок у роботі з молодшими школярами є розкриття глибинного змісту подій, надання психологопедагогічної підтримки, позбавлення дитини від негативних переживань, пов'язаних з конкретною проблемною ситуацією або психоемоційною травмою (розлучення батьків, смерть близької людини тощо). У цих казках часто порушуються питання, які стимулюють процес особистісного зростання. Психокорекційні казки доцільно включати у

зміст уроків «Основи здоров'я», «Я у світі», а також проводити у межах програми позаурочних занять.

У ході обговорення казки дитина може з'ясувати мотиви деяких учинків, навчитися способам долаття труднощів, визначити відношення до оточуючого світу і до самого себе, актуалізувати почуття, що допоможе дитині в майбутньому, надає відчуття захищеності, заспокоює нервову систему, знімає напруження та тривожність.

Медитативні казки можна використовувати педагогом для зняття психоемоційного напруження, з метою профілактики у дітей перевтоми на уроках, розвитку особистісного потенціалу. Ця група казок спрямована на створення умов для оптимального налагодження взаємодії дитини з оточуючими. Основне завдання медитативних казок полягає в тому, щоб навчити дитину прислуховуватись до себе, своїх почуттів та станів. Особливістю медитативних казок є відсутність конфліктів і злих героїв.

Висновки. Отже, для гармонійного розвитку у дітей молодшого шкільного віку емоційного інтелекту доцільно використовувати різноманітні методи та засоби, у тому числі казкотерапію, так як вона має великий потенціал при створенні комунікативно-розвивального простору у роботі з дітьми.

Перспективи подальших досліджень. Емпірично дослідити вплив казкотерапії на формування емоційного інтелекту у дітей молодшого шкільного віку.

Список використаної літератури

1. Бургуй, О. В. (2005). Групова казкотерапія в особистісно орієнтованому вихованні дітей. ВІСНИК Житомирського державного університету імені Івана Франка, (25), 203-205. [українською мовою]
2. Чернявська, А. (2012). Емоційний інтелект–запорука успішного навчання. Молодь і ринок, (12), 136-139. [українською мовою]
3. Mayer, J. D., & Salovey, P. (1993). The intelligence of emotional intelligence. *intelligence*, 17(4), 433-442. [українською мовою]

4. Suleymanovab, E. V., & Kiselevb, S. Y. (2019). Parent responsiveness and its role in neurocognitive and socioemotional development of one-year-old preterm infants. *Psychology in Russia: state of the aRt*, 86. [українською мовою]

АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ СТУПЕНЯ ЛІНІЙНОЇ ЗАЛЕЖНОСТІ МІЖ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ І ПОЧУТТЯМ ПРОВИНИ У ДОРΟΣЛОЇ ОСОБИСТОСТІ

УДК 159.922.2.6.923.2

Гурджіян Ольга Саркісівна,
студентка спеціальності 053 Психологія
КЗВО «Вінницька академія безперервної освіти»,
психолог ДРУЦКРДІ «Промінь»

Анотація. У статті представлений аналіз результатів експериментального дослідження взаємозв'язку відповідальності особистості з почуттям провини, та емпірично обґрунтовані кореляційні зв'язки між структурними компонентами відповідальності особистості і характеристиками почуття провини. Основна увага приділяється рівню сформованості аксіологічного компоненту особистості, інтерналізації морально-етичних норм у власні еталони, виникненню на їх фоні запропонованих науковцями різновидів почуття провини. Проаналізовано регуляторний вплив структурних компонентів відповідальності особистості на її поведінку. Показано, що поява почуття провини залежить від внутрішньої оцінки особистістю відповідності скоєного вчинку власним морально-етичним еталонам і нормам, навіть якщо даний вчинок буде сприйнятий суспільством як позитивний, добрий, моральний тощо. В статті розглянуті характеристики почуття провини як стан (ситуаційна, реактивна провинна), риса (превентивна провинна), прихильність до